

Mavi Kalem Hatay Deprem Bölgesi Çalışmaları ve Gözlemler*

6 Şubat Kahramanmaraş depreminin üzerinden 1 ay geçti. Acil ve çok hızlı çalışmayı gerektiren dönemin sonuna geldik. Artık sahada daha fazla sayıda destek sağlayan kurum ve kuruluş var. Afetzedeler açısından her şey belirsiz olmasına rağmen küçük rutinler oluşmaya başlıyor.

26 Şubat itibariyle Hatay'daki çalışmalara-

rımızı Derince mahallesine (Antakya-Se-rinyol) yerleştirdiğimiz bir konteyner ofis üzerinden yürütmeye başladık.

26 Şubat'tan itibaren Hatay'da yaptığımız ön görüşmelere dayanarak kadın ve çocuklara iç çamaşırı, çocuk bezi, hasta bezi, bebek maması ve içme suyu dağıtımını yaptık.

Dağıtım Listesi

Kaşık maması, Toz mama 1236 adet
Bebek bezi 1310 paket
Çocuk külot + atlet 720 takım
Çocuk çorabı 3000 adet
Kadın çorabı 2.400 adet

Hijyenik ped 600 paket
Kadın Külot 1100 adet
Paçalı don 400 adet
Kadın atlet 700 adet
Kadın sütyen 700 adet
Hasta bezi 100 paket
24 ton su

* Bu bilgi notu Mavi Kalem'in Kahramanmaraş-Hatay depremlerinden etkilenen bölgeye yönelik çalışmaları hakkında bilgi vermek amacıyla hazırlanmakta ve düzenli aralıklarla güncellenmektedir.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde Serinyol'da çadır gruplarından birinde kadınlarla birlikte resim yaptık ve sohbet ettik. Özellikle kamp alanları dışında, sokak aralarında ve bahçe alanlarında kurulan çadır gruplarına yönelik çalıştık. Bu çadırlar yarı yıkık evlerinden farklı nedenlerle uzaklaşmak istemeyen depremzedeler tarafından oluşturulmuştu.

Kamplar dışında sokak aralarında ve bahçelerde çadır kurmuş afetzedelerin sayısı ile ilgili net veriye ulaşamadık. Oysa azımsanmayacak kadar yaygın çadır grupları var.

Malzeme dağıtımı ve kadınlarla görüşmeler yapılan yerler:

İlçeler: Antakya, Defne, Harbiye, Samandağ, Altınözü, Yayladağı.

Mahalleler: Serinyol, Kara Ali, Alazi, Derrince, Zülüflühan, Büyük Dalyan, Küçük

Dalyan, Merkez, Çekmece, Döver, Saray Caddesi, Koyunoğlu, Cumhuriyet, Uğur Mumcu Bulvarı, Çatbaşı, Görentaş, Güveççi, Demirköprü, Av suyu, Maden boyu, Saçaklı, Hanyolu, Narlıca, Ekinci, Narlıca, Ekinci, Akhisar, Tepehan, Portakal, Maşuklu.

Çalıştığımız yerlere ilişkin tespit ve izlenimlerimiz

Antakya ilçesindeki eski stadyumun yakınındaki çadırlar enkazlarla neredeyse içiçe bir alanda kurulmuştu.

Antakya ilçesinin Küçük Dalyan mahallesinde her sokakta 5-6 çadırdan oluşan çadır grupları var. Bu çadırlar genellikle o sokakta yaşayan komşu ya da akrabalarından oluşuyor. Evlerinden uzaklaşmak istemediklerini belirttiler. Yine Küçük Dalyan mahallesi girişinde 10 çadırlık benzer bir yerleşim var.

Büyük Dalyan mahallesi sınırında (Ayaz-

lı) konteynerlardan oluşan kamp alanı var. Bu kamp alanı yaklaşık 300 konteynerden oluşuyor. Kamp sakinleri başvuru ile buraya yerleştiklerini belirttiler. Büyük Dalyan mahallesinde ise hem sokak aralarında hem de açık alanlarda fazlaca çadır grubu var.

Serinyol mahallesinde sokak aralarında 5-6 çadırlık gruplar var. Çadırlar sokak boyunca yanyana veya evlerin bahçelerinde kurulmuş. Çadırlarda yaşayanlar tuvalet ve duş ihtiyaçlarını kendi sağladıkları tuvalet ve duş kabinleriyle karşılıyor. Çadır sakinleri bu kabinleri farklı yardım kuruluşlarından ve çevre belediyelerden temin etmiş. Kanalizasyon ve su bağlantılarını da kendilerinin yaptığını belirttiler. Bazı kadınlar musluklardan akan şebeke suyunu plastik bidon ve üstü açık kovalarda bekletiyor. Altta tortu birikiyor, üstte kalan duru kısmını tuvalet, çamaşır, bulaşık vb. için kullanıyor. Ancak yemek ve çay kahve için içme suyu kullanıyorlar.

Narlıca mahallesinde açık alanlarda ve yol kenarlarında ağırlıklı Suriyeli mültecilerin yaşadığı çadır grupları var. Suriyelilere yönelik toplumda zaman zaman görülen genel olumsuz eğilimler burada da karşımıza çıkabiliyor. Afetzedelerin bir kısmı Suriyeli mültecilerle yakın çadırlarda olmak istemiyor. Yardımlardan daha fazla yararlandıkları gibi bir kanaat de kısmen var. Ancak ortak çadır alanlarında yaşayan yerli ve mülteci aileler de var.

Demirköprü mahallesinde tamamı Suriyelilerden oluşan bir çadır grubu var. Bir okulun bahçesine kendi imkânlarıyla 12 çadır kurmuşlar. Muhtarın yardımıyla 2 tuvalet ve duş temin edilmiş.

Derince mahallesi ofis konteynerimizin olduğu yer. Bizim orada olduğumuzun bilgisini çevremizdeki komşulardan alanlar ofisimize gelerek düzenli şekilde dağıttığımız malzemelerden ihtiyaçlarına göre aldılar.

Karaali mahallesi yapılandırılmış kamp alanı yok, çadır gruplarına sık sık rastlanıyor. Görüştüğümüz kadınlar, gıda ve suya erişimde zaman zaman zorluk yaşadıklarından söz etti. Yine görüşmelerde evlerinin bulunduğu bölgeyi terk etmek istemediklerini belirtiyorlar. Bunun nedeni olarak hırsızlık olaylarını gösteren kadınlar, eşyalarını korumak istediklerini söylüyorlar. Bu arada yarı yıkık ya da hasarlı bazı evlere “hızlı” bir şekilde girip çıkarak çamaşırlarını yıkıyorlar.

Anlatılanlara göre kadınlar hızla eve girip makineye çamaşırı koyup düğmeye basıp evden dışarı koşuyorlar. Makine durunca hızla girip çamaşırları alıp yine dışarı kaçıyorlar. Burada da kadınların bakım sorumluluğu nedeniyle fazladan risk aldıklarını gördük.

Antakya ilçesinde Küçük Dalyan’a yakın

eski hayvan pazarındaki çadır kentte 1400 kişi olduğu belirtildi. Bu kalabalık çadır kentte görüştüğümüz kadınlar çözüm ihtiyacı duydukları konuları sıraladılar:

“Kamp alanında 10 tuvalet ve 10 duşakabin var. Kadın ve erkekler için ayrı bölümler var ancak su çok sık kesiliyor ve çok kirli”, “Duş kabinlerinin bazılarının kapılarını kapatamadıklarını ve kapının önünde birini bekleterek yıkanabiliyorlar”, “Akşamları elektriklerin sık sık kesildiğini tuvalete yalnız gitmediklerini ve cep telefonlarının fenerleri ile aydınlanma sağlayıp gittiklerini” belirttiler. “20 tane çamaşır makinesi olduğu ancak makinelerin bir kısmının bozulduğu ve kendilerinin çamaşırlarını elde, leğende yıkadıklarını” söylediler. Öte yandan kimi kadınlar “Düzenli bir kamp alanında kalacak yer bulmuş olmaktan memnun olduklarını” vurguluyorlar.

Dolaştığımız köylerde şehirden köylere afetten etkilenen ve evlerinde kalamayan aileler gitmiş.

Örneğin Çatbaşı köyünde aile sayıları katlanarak artmış. Köylerdeki bu nüfus artışının öncelikle gıda sıkıntısına neden olduğu belirtildi. Ayrıca temizlik malzemelerine de ihtiyaçları var.

Kamp alanları dışında kalan birçok kişi/aile gece tetikte yattıklarından, bazen erkeklerin nöbetleşe uyuduğundan, gece duyulan sesleri kalkıp dolaşarak kontrol ettiklerinden söz ettiler. (Serinyol, Küçük Çekmece)

25 Şubat'ta Antakya'nın üniversite/kampüs bölgesinde marketlerin açılmaya başladığını gördük. En önce marketler açıldı. Mahallelerin bazılarında örneğin Zülüflühan ve Serinyol taraflarında az da olsa manav, az sayıda fırın ve pastane, kuruyemiş satan bir iki dükkan ve birkaç lokanta ile eczanenin çalışmaya başladığını 27-28 Şubat'tan itibaren gördük.

Bu dükkanlar esas olarak gıda üzerine çalışıyor. Ayrıca şehir içinde yol kenarlarında çok düzenli olmayan yerlerde et, tavuk döner, şiş, köfte yapan dükkanlar çalışıyor.

10-15 Mart arasında enkaz kaldırma çalışmaları devam ediyordu. Defne ilçesindeki Sümerler ve Harbiye mahalleri ile Antakya ilçesindeki Haraparası, İkinci, Maraşboğazı, Serinyol, Anayazı, Alahan, Büyükdalyan, Derince, Zülüflühan, Şükrü Kanatlı, Güzelburç, Emek, Küçükdalyan,

Narlıca ve Odabaşı mahallelerinde enkaz kaldırma çalışmaları devam ediyor. Enkaz molozları iş makineleriyle kamyonlara yükleniyor. Antakya-Altınözü yolunda dağ yamaçlarına iş makinalarıyla molozlar döküldüğünü gördük.

Kamp alanlarında yöneticiler ve koordinasyonu yapanlar esas olarak erkek. Bu da kadın afetzedelerin iletişim kurmasını zorlaştırıyor. Kültürel olarak mahrem sayılan sorunları ve ihtiyaçları ifade edemiyorlar.

Eşleri olmayan/yalnız kadınlara yönelik dedikodu ve ayrımcılık yapılan 2 olaya tanık olduk.

Kadınların Belirttiği İhtiyaçlar

Kadınlara ihtiyaçlarını sorduğumuzda kendi ihtiyaçları ve bakım yükünü taşıdıkları aile ve akrabalarının ihtiyaçlarını birlikte belirtiyor.

Kendi kişisel ihtiyaçları için;

Cımbız, giysi, iç çamaşırı (sütyen dahil), şampuan, sabun, tırnak makası, ağda, baharlık yazlık kıyafet, terlik, eşofman belirttiler. Kadınlar için iç çamaşırı olarak kastedilenin atlet ve külot değil sütyen ve külotur. Birçok kadın iç çamaşırı paketlerinde sütyen olmadığını belirttiler.

Diğer aile üyeleri ve akrabaları için belirttikleri:

Temizlik malzemesi, gıda/erzak, çocuklar için ve eşleri için giysi, iç çamaşırı, çorap, yatak, battaniye, temiz su, tuvalet/banyo.

Bizim Saptadığımız Çözüm Gerektiren Durumlar

- Düzenli ve sürekli olarak temiz suya erişim sağlanması. (Günlük kişi başına 10-15 litre)
- Tuvaletlerin tüm yerleşimlerde uluslararası standartlara göre çoğaltılması. (20 kişiye 1 adet gibi.)
- Pis su giderlerinin tamamının kanalizasyona bağlanması,
- Aydınlatmanın güvenliği sağlayacak biçimde hem kamp alanlarında hem de sokak aralarındaki çadır grupları için sağlanması,
- Özellikle tuvalet ve banyoların yerleşim noktalarına uzaklığının ve aydınlatmasının güvenliği sağlayacak biçimde kontrol edilmesi ve düzenlenmesi,
- Barınma yerlerinin zemin izolasyonunun iyileştirilmesi ile çadırların çamurdan uzaklaştırılması,
- Sağlık sorunu olan afetzedelerin ve hastaların sürekli kullanmak zorunda oldukları ilaçlara düzenli erişimlerinin sağlanması,
- Isınma ve yakıt ihtiyacının karşılanması,
- Koordinasyonda ve dağıtımlarda kadınların kolay iletişim kurabilmesi için kadın çalışanların da eşit olarak yer alması,
- Tuvalet, banyo, çamaşır makinesi gibi tesisatların düzenli bakım ve onarımlarının yapılması,
- Malzeme dağıtımının afetzedelerin yerleşimlerine giderek elden yapılması.

Topluluğun Sorunlarla Başa Çıkma Kapasitesi

Her afetten sonra yıkıma ve dağılmaya maruz kalan topluluklarda hayatı yeniden düzenleme ve kurma eğilimi ortaya çıkar. 6 Şubat depreminin üzerinden 1 ay geçtiği bu günlerde afetzede topluluğunun kendi hayatını yeniden yapılandırmaya ve sorunla başa çıkma potansiyeline ilişkin ipuçlarını görebiliyoruz. Günlük yeni rutinler oluşturuyor ve duruma uygun eski rutinlerin bir kısmına geri dönüyorlar. Ulaşabildikleri kaynaklar ve yeniden ürettikleri ile sürdürülebilir bir yaşama alanı yaratmaya doğru ilerliyorlar.

Afetzede topluluğun sorunlarla başa çıkma gösterdiği yanıtlar, davranışlar ve işaretler bizlere iyileşme sürecine desteklerimizin nasıl ve neler olabileceği hakkında da ipuçları veriyor.

Gözlemlerimiz:

- Kamp alanı dışındaki çadır gruplarından birinde iki çadır arasına çamaşır makinesi kurulmuş ve bundan birden fazla aile yararlanıyor
- Merkezden uzak bazı köylerde kaynak suyu ve yine bazı köylerle şehrin periferindeki bahçeli alanlarda kuyu suyu var, bunlar ortak kullanılmaya başlanmış.
- Kamp alanları dışındaki çadır gruplarında gece aydınlanma veya elektrikli eşya kullanma amacıyla yakındaki evlerden veya sokak direklerinden elektrik çekildiğini ve birlikte kullanıldığını gördük.

- Çadır gruplarında az sayıda olsa da jeneratör gördük, genellikle kendi imkanları ile ulaşılmış ve çalıştırmak için mazot temin etmeye çalışıyorlar. Elektrik birkaç çadırda ortak kullanılıyor.
- Serbest meslek sahipleri ve küçük esnaf hızlı bir şekilde iş alanlarını yeniden düzenleyerek hizmet vermeye ve gelir getirci işlerini canlandırmaya başladı. Tanık olduklarımız: Kadın veya erkek kuaförü, diş hekimi, elektrik teknisyeni, kasap, dönerci, telefon tamircisi; bunlar çadırlarının yanına kurdukları alanlarda veya gezici olarak işlerini yapmaya başladı.

(Narlıca, Çekmece, Serinyol, Zülüflühan, Harbiye)

- Evi veya serası sağlam olan afetzedeler afetin ilk günlerinden itibaren bulundukları yere çadır gelene kadar bu mekanlarını çok sayıda komşusu/akrabası ile paylaştı.
- Afetzedeler, yardıma gelen kuruluşlarla işbirliği yaptılar ve ofis alanlarının sağlanması için destek oldular.
- Yardım dağıtıldığı bilgisi hemen komşuların çevreleri ile paylaşılıyor ve uzak bir yerdeyse bir araç sağlayıp toplu halde yardımı almaya gidiliyor.

9

- Kadınlara dağıtım yaparken, bir tane daha alın dediğimizde “Yok sağolun ihtiyacı olan başka birinin hakkını almayalım. İhtiyacı olana verin” diyen çok kadın oldu.
- Sokak aralarındaki bazı çadır gruplarında yerleşenler tuvalet ile banyo kabinlerini yardım kuruluşlarına başvurarak kendileri sağlıyor ve kanalizasyon ile su bağlantısını yapıyor.
- Dağıtılan yardımları ihtiyacı olduğunu bildiği komşusuna yönlendiriyorlar.
- Uzmanlığı, ticari ilişkileri olan bazı afet-zedelerin üreticilerin tarım ürünlerinin bozulmadan satılmasını organize ettiklerine tanık olduk.

Koordinasyon Girişimleri

AFAD Koordinasyon Merkezi, Hatay

AFAD yöneticileri ve çalışanları çadır ve konteyner kentlerin işleyişini koordine ediyorlar. Kamp alanlarındaki dağıtımları koordine ediyorlar. Aynı zamanda deprem bölgesine giden ulusal ve uluslararası kuruluşlarla iletişimi sürdürüyorlar. Çadır, erzak vb. malzeme için kendilerine gelen taleplere yanıt veriyorlar.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çözüm Merkezi, Hatay

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sivil toplum kuruluşlarının afet bölgesinde sosyal hizmet esaslı çalışmalara katılması

için akreditasyon veriyor. Kamp alanlarında aile ve sosyal politikalar bakanlığı kendi uzman ekipleri ile birlikte akredite ettiği kuruluşların uzmanları çocuklarla psikososyal destek etkinlikleri yapıyor, psikolojik danışmanlık veriyor ve kamp alanı dışında da olmak üzere ailelerle ve çocuklarla vaka görüşmelerini koordine ediyor. Sağlık hizmeti ihtiyacı olanları UMKE'ye (Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi) yönlendirme yapıyor.

UNDAC – OCHA Koordinasyonu

UNDAC, UN gruplarının kamu kurumları ile birlikte deprem bölgesindeki çalışmaların koordinasyonu amacıyla oluşturduğu iletişim ağının adıdır. Ulusal ve uluslara-

rası STK'lar toplantılara katılıyor ve alanda yaptıklarını paylaşıyor. Birbirlerinden haberdar oluyor. Afetzedelerin ve yerel STK'ların katılımı dil faktörü nedeniyle zor oluyor.

Türk Tabipleri Birliği (TTB) Koordinasyon Merkezi, Hatay

TTB, sahada çalışan ve sağlık hizmeti veren meslek grupları ile malzeme dağıtımı yapan STK'lardan oluşan bir koordinasyon ağı oluşturmuş. Özellikle doğrudan sağlığı etkileyen durumlara yönelik destek veriyorlar. Uygulamaya dayanan etkin bir planlama ve koordinasyon yürütüyorlar. ■